

EL VAMPIR: UN MONSTRE MODERN?

O. PRESENTACIÓ

VAMPIR

La por és una de les forces més poderoses que mou a les persones, i l'experiència del temor a allò misteriós, al desconegut, es troba profundament present en la cultura de tot el món. En aquesta experiència, la figura del vampir, amb les seves evocacions antropofàgiques i d'espiritualitat pagana, irresistible sexe salvatge, sang calenta vessada i gèlida autoritat, ocupa un lloc central.

EINSTEIN

En paraules d'Albert Einstein: "va ser l'experiència del misteri combinada amb la por allò que va engendrar la religió", i també: "l'experiència més bonica que tenim a l'abast és el misteri. És l'emoció fonamental que és al bressol de l'autèntic art i de la vertadera ciència. Qui no la coneix i ja no pugui admirar-se, i no pugui ja sorprendre's ni meravellar-se, està com mort i té els ulls ennuvolats."

BAUDELAIRE

"Sóc el vampir del meu cor", deia Baudelaire; però qui m'havia de dir, quan llegia les seves *Flors del Mal*, que em trobaria amb el tema del Vampir.

LLEGIR POEMA FRANCÈS - - - *fer referència a les traduccions*

Poema "Le Vampire": original francès; traduccions catalana i castellana, juntament amb el menú del sopar, amb una imatge vampírica com a il·lustració

És sabut que aquest poeta francès està considerat com a iniciador de la modernitat literària i, per extensió, artística. En efecte, el Vampir és un monstre modern, sí, però –com veurem– també té una llarga tradició, en diverses formes i en totes les cultures.

Intentarem, doncs, d'esbrinar, en què es diferencia el vampir modern dels seus antecessors.

En el poema "Le Vampire", de Charles Baudelaire, el Vampir monstruós, tradicional, és reemplaçat per un amant desdenyat o un mort oblidat venjatiu, que es dedica a aterrir la seva estimada durant la nit. És, doncs, l'ombra del mal, el personatge negre del romanticisme qui posseeix intrínsecament un lligam amb el mal darrer. Però les forces del Mal el menyspreen i el tracten d'imbècil, perquè la seva passió ressuscitaria el seu propi dimoni o, millor dit, descobriria que l'infern és ell mateix. I d'aquí, precisament, la seva modernitat.

2. QUÈ ÉS UN VAMPIR?

La paraula "vampir" ve les de les llengües eslaves (de l'alemany *vampir*, que es deriva del polonès *vaper* i aquest, alhora, de l'elsau arcaic *oper*; amb arrels indoeuropees paral·leles en el turc i en el persa). Significa alhora "ser volador", "beure o xuclar" i "llop", a més de fer referència a un cert tipus de rat-penat. I recordem que en molts ritus religiosos antics la seva figura s'associa a la del dimoni. Però, què és un "vampir"?

Un vampir és un monstre que sobreviu xuclant la sang humana o animal, o sigui que és un paràsit amb forma humana, encara que sovint té la capacitat de transformar-se en un espectre o un ratpenat.

ESPECTRES / RATPENAT

En les formes corpòries va des del típic cadàver fins a la figura seductora que es descriu a les novel·les o a les pel·lícules.

LUGOSI

És un ésser immortal, el "no mort", que sobreviu al pas del temps alimentant-se de la vida d'una altra persona, traient-li l'energia o bevent la seva sang.

MOSSEGADA

Una persona es transforma en vampir quan és mossegada per un i llavors viu una segona existència (usualment nocturna) que si no se'l mata pot ser eterna.

El vampir, com a arquetipus, representa la il·lusió de la immortalitat i està atrapat en l'esfera de la racionalitat, o sigui, que posseeix un sentit lògic molt desenvolupat, però està condemnat a no poder estimar ni odiar perquè no té cap sentiment.

D'alguna manera, doncs, estem davant d'un ésser insensible, que ha descobert la veritat de la història, però que no es sensibilitza davant d'ella, només la pren com a conseqüències lògiques de l'estupidesa humana. Ell, com a immortal, és aliè a les accions dels homes ignorants de la seva pròpia essència immortal i divina.

2.1. Característiques del Vampir

C. LEE

Tot i que cada regió i cada autor tenen les seves característiques sobre què és i què no és un vampir, i malgrat el rebuig d'aquests trets populars per part de la literatura vampírica del segle XX, hi ha una sèrie de fets que es relacionen amb els vampirs:

LLISTES A i B

- Van ser humans mortals, però ara estan en un estat no exactament viu però tampoc mort, d'aquí que se les anomeni *no-morts*
- No es reflecteixen en els miralls ni tenen ombra
- Tenen por de la creu i de l'all, així com de l'aigua beneïda
- No suporten la llum del sol: a uns els pot destruir; a d'altres simplement no els agrada.
- Dormen en taüts i preferiblement a la seva terra natal
- Poden ser assassinats si se'ls clava una estaca de fusta al mig del cor mentre dormen
- Volen augmentar la població dels vampirs amb les mossegades als vius, ja que no poden tenir fills
- La sang fresca els ajuda a mantenir l'aparença de joventut amb el pas dels segles
- Alguns dominen la màgia i determinats animals
- Poden sortir volant transformats en ratpenats, o transformar-se en llops o rates
- Les bales de plata o la decapitació poden matar-lo
- No poden respirar, menjar ni beure aigua o altres coses relacionades amb la vida
- Els ullals creixen amb la visió d'una víctima
- Solen tenir un aspecte lànguid, prim, amb ungles llargues
- Tenen una força sobrenatural
- La persona mossegada per un vampir pot morir o simplement convertir-se en un altre vampir.

Una curiositat: amb els vampirs més vells, que van néixer uns quants mil·lennis abans del cristianisme, la creu i l'aigua beneïda només serien curiositats històriques sense cap poder.

2.1.1. Com es pot matar un vampir?

ESTACA / MIRALL

- Clavant-li una estaca al cor i seccionant-li el cap.
- Exposant-lo entre dos miralls.
- Cremant-lo.
- Llançant-lo a un riu.

3. VAMPIRS D'ARREU DEL MÓN

Les llegendes i els mites sobre vampirs són freqüents a moltes cultures, si bé no totes usen aquest nom.

Per exemple, les *làmies* de la cultura clàssica tenen conductes similars a la dels vampirs. Tenen la part superior de dona i la inferior de serp, i ataquen les seves víctimes a mossegades.

ODISSEA

A l'Odissea d'Homer apareixen ombres que es nodreixen de la sang dels sacrificis rituals. De fet, que els déus estimen la sang vessada per ells és una creença estesa en moltes religions.

Els pobles eslaus van començar a creure en vampirs com a cossos incorruptes que es negaven a morir del tot. Les causes podien ser mossegades de determinats animals, com escorpins, o l'excomunió, que no deixava l'ànima en pau a l'altra vida. Usaven la creu i l'estaca com a armes contra ells. Les seves aparicions estaven marcades per desaparicions de ramat durant la nit. Els eslaus creuen que un bon exorcisme o cremar el cos del vampir el pot fer morir de manera definitiva.

Les llegendes de Romania estan plagades de vampirs, però va ser a partir del príncep de Valàquia Vlad III que es van convertir-se en la pàtria dels vampirs per excel·lència (juntament amb Hongria, ja que Transsilvània era una regió en disputa entre els dos països).

VLAD

Vlad III va ser conegut com a Dràcula (*draculea* en romanès), que vol dir "fill del drac o del dimoni" (*drac*, en romanès, és alhora 'drac' i 'dimoni'). Aquest malnom li venia de ser successor de Vlad II, conegut com a *Dracul*, el drac, per ser membre de l'orde del drac. Els romanesos obrien les tombes uns anys després dels enterraments per comprovar que el cadàver hi fos i per tant no

s'hagués convertit en un vampir. El dia més actiu de l'any per als vampirs era el 22 d'abril.

KALI

A l'Índia el vampir està relacionat amb la deessa Kali, que també reclama sang per a continuar vivint.

SARA

Una transformació de la seva figura en la "deessa negra" anomenada Sara perviu entre els gitans d'arreu del món. Creuen que qualsevol criatura pot transformar-se en vampir, fins i tot les plantes. Són dels pocs pobles que creuen que els vampirs poden barrejar-se amb la gent normal i tenir fills, criatures molts poderoses que sovint són els únics que poden matar els seus pares.

Vegem-ne uns quants exemples:

Asanbosam: És un vampir africà. Són vampirs normals, però tenen ganxos en lloc de peus. Mosseguen les seves víctimes en el dit polze.

Alp: És un vampir alemany que normalment ronda de nits. Sempre es relaciona amb els malsons, especialment els de les dones. Alp és masculí, i algunes vegades es transforma en l'esperit d'un parent recentment difunt. Durant l'edat mitjana, l'Alp apareix en forma de gat, de porc, d'ocell o d'altres animals. L'Alp s'associa amb el control dels somnis.

[PANAMÀ]

Bixohindú: Vampir indi de la zona de Panamà, que es caracteritza per tenir un agulló en la llengua, amb la qual treu l'energia a les dones.

Íncubus: És una de les formes més famoses de vampirs; és la forma masculina del Succubus, que visita les dones de nit, per fer-se'n el seu amant i turmentar els seus sons. Vampirs semblants s'han trobat en comunitats gitanes i esclaves, i aquests podien ser nens.

Làmia: Hi ha notícia de Làmies en la Roma antiga i a Grècia. Són vampirs femelles, que a sovint apareixien meitat humanes, meitat animal (moltes vegades la part baixa era una serp). Mengen la carn de les seves víctimes i en beuen la sang. Es pot matar una Làmia fent servir armes normals.

Mormo: Aquest vampir de la mitologia grega és servent de la deessa Hècate i es creu que ven del submón.

Nosferatu: Nosferatu és l'altre nom per al vampir original (del grec, "nospheratós" = transmissor del mal).

Strigoii: Aquest és el vampir romanès. Strigoii és com altres dels vampirs originals, però els agrada atacar en bandades. Es poden matar posant-li all a la boca o traient-li el cor.

Succubus: Aquest és un vampir europeu. La manera d'alimentar-se és tenint relacions sexuals esgotadores amb la víctima, alimentant-se de l'energia sexual. Poden assumir l'aparença d'altres persones. La víctima d'un Súccubus experimentarà les visites com a somnis.

Tlaciques: Aquestes bruixes vampiresses van ser trobades entre els indis Nahuatl, a Mèxic. Es poden convertir en una bola de foc o en un gall d'indi, i en aquestes formes es poden alimentar inadvertidament.

Uwier: Vampir de Polònia força inusual, es lleva al migdia i tornar a descansar a mitjanit. Es creu que té una llengua amb pues i consumeix quantitats excessives de sang. La fascinació d'aquesta criatura per la sang va molt més enllà que la d'altres vampirs.

Varacolaci: Aquest vampir romanès està considerat com un dels més poderosos. Es diu que té la capacitat de causar eclipsis llunars i solars. Pot aparèixer com un ésser humà amb la pell pàl·lida i seca. I es pot transportar astralment.

3. BREU HISTÒRIA DELS VAMPIRS

Encara que a vegades sembli que Bram Stoker fos el creador del vampir, certament l'origen d'aquesta criatura es remunta a temps immemorials. Els xinesos, els babilonis i els grecs, entre d'altres civilitzacions, ja parlaven de monstres que xuclaven la sang.

A **Mesopotàmia** s'invocaven els déus protectors perquè acabessin amb els **Utuhu** i els **Maskin**, éssers molt semblants als vampirs, que segons el poble eren culpables de les malalties i les pestes. Es poden considerar, doncs, com els antecessors dels vampirs.

A l'**Antic Egipte** trobem deïtats vampíriques com **Srun**, caracteritzada per tenir aspecte de llop i llargs ullals. Solien alimentar-se dels cossos de les seves víctimes humanes.

Els fenicis tenien la creença que la mortandad infantil era deguda als atacs de **Lilitu**, espectre errant que s'alimentava de la sang dels nens. Es van fer exorcismes per tornar els xucla-sangs (també anomenats *chtonis*, "amics de la sang") a les seves tombes.

Grècia. Autors clàssics com Virgili, Plini, Agripa, Heròdot, Homer o Aristòfanes creien tant en l'existència de *licàntropes* com en uns éssers espectrals emparentats amb els lèmurs romans (esperits de difunts) anomenats "empuses", que canviaven de forma i que assassinaven nens per alimentar-se de la seva sang. En 'Les Granotes', Aristòfanes descriu una empusa que adopta aspectes tan diferents com un gos, una mula o una voluptuosa dama.

En la seva mitologia hi havia la llegenda de *Làmia*, que era filla del rei oriental Belus, els fills de la qual van ser assassinats per la deessa Hera. Aquesta s'hauria venjat perquè Zeus havia tingut un romanç amb Làmia. *Lamia* va començar a perseguir tots els nens que es trobava per extreure'ls la sang per a alimentar-se. Aquesta llegenda es va convertir en superstició, que es transmetia en les zones rurals de Grècia i que comptava que *Làmia* atacava tots els viatgers extraviats, seduïts per la seva bellesa. Aquest cas és el més semblant a la concepció històrica de vampir.

Roma

A l'antiga Roma es temia l'aparició d'un vampir volador anomenat *Strix*, que terroritzava els pagesos. Si bé existeixen suggerents llegendes en totes les civilitzacions de l'antiguitat, des d'Egipte a Sumèria, la primera referència històrica del vampir es troba en l'obra de Luci Apuleu, un escriptor i filòsof romà, que va viure entre els anys 125 i 180. La seva novel·la *De Asino Aureo* compta la història de dues germanes malignes, Meroe i Panthia, que van beure la sang d'un tal Sòcrates (que no té cap relació amb el famós filòsof grec). Les germanes van taponar les ferides d'aquest amb una mena d'esponja perquè no s'adonés de la pèrdua de sang, però l'endemà quan l'home s'inclinà per beure aigua d'un riu, l'espongeta va caure i també la darrera gota de sang.

Els romans tenien també els *larvae*, uns no-morts que no havien expiat els seus crims en vida, i que es venjaven del seu estat esquelètic i fantasmal absorbint la vida dels vius.

Amèrica

Els asteques rendien tribut al déu *Huitzilopochtli*, al qual ofrenaven sacrificis humans. Se sentien obligats a donar-li el seu cor i la seva sang com a justa compensació per haver creat el món. També creien en un ésser vampíric conegut com a *Civatateo*, que atacava els nens, que després morien d'una estranya malaltia. També es diu que atacava de nit i especialment en els encreuaments de camins.

El poble amerindi maputxe té entre les seves creences l'existència d'un ésser vampíric conegut com el *Pihuychen*, que atacaria principalment animals, però també humans. Igualment, creien en l'existència d'una criatura vampírica aquàtica coneguda com a *Trelke-wekufe* (El cuir). Posteriorment, ambdós éssers formarien també part de la tradició xilena.

Àsia

Kali Ma, a l'Índia era una deessa sanguinària i ferotge, amb quatre braços i una llarga cabellera. Se li oferien sacrificis humans, en els quals la sang era l'elemento principal. Altres éssers eren els *butxes*.

A l'antigua Xina es considerava que es convertien en vampirs els qui havien comès crims en vida. Quan aquests morien, se'ls exhumava i se'ls tallaven tots els membres a trossos.

A l'Edat Mitjana, en els països de religió musulmana es parlava d'uns vampirs anomenats *gul*, en el cas de ser mascle, i *gola* si era femella, que es convertien en tals per haver tingut una mort violenta. Aquests éssers tenen la seva aparició en un dels relats de *Les mil i una nits* anomenat "*Honor d'un vampir*".

Europa

El vampir, com a mort vivent bevedor de sang, ja era conegut en les llegendes d'alguns països, sent possible trobar relats a Anglaterra i Dinamarca durant el segle XII.

CALMET

Al segle XVIII, el benedictí francès dom Augustin Calmet va difondre, en el seu "*Tractat sobre els vampirs*" (1746), les històries d'aquests éssers en terres d'Àustria, Hongria, Polònia, Moldàvia, Silèsia i Prússia, i fins i tot de llocs molt allunyats entre si com Anglaterra, la Lapònia o el Perú.

CREU

Es produeix un auge en la creença en els vampirs i s'associen a les morts sense resoldre i a les desaparicions. Molts contes infantils de terror s'omplen d'aquests personatges que arriben volant de nit per atacar les seves víctimes indefenses. La Inquisició s'ocupa també d'ells, declarant-los criatures demoníiques (d'aquí la creença que retrocedien davant la creu).

CASTELL

Al Romanticisme els escriptors admiraven els vampirs com a éssers allunyats de la societat, condemnats a viure eternament. Eren homes de poder i luxúria, que volien deixar aquest món o tornar a viure de dia. Estaven lligats a l'aristocràcia, per això se'ls representa amb capes de vellut llargues, robes elegants i vivint en castells. Acostumen a ser estrangers per augmentar el seu exotisme.

La llegenda del vampir és un dels mites més arrelats de la cultura del segle XX. Encara que hi ha llegendes de vampirs des del principi dels temps, cap no

ha tingut tanta rellevància como la del vampir dels Càrpats europeus. Vegem-ho. Capítol a part mereixen, doncs, Transsilvània i la llegenda del comte Dràcula.

TRANSSILVÀNIA

Transsilvània és una regió històrica del centre de Romania, un altiplà encerclat pels Càrpats. A Sighisoară, una població transsilvana, hi va néixer el 1431 qui havia de passar a la història amb el nom de Vlad l'Empalador, personatge molt popular entre els romanesos. Doncs bé, aquest príncep inspirà el protagonista de la cèlebre novel·la de terror 'Dràcula', de l'escriptor irlandès Bram Stoker, duta al cinema prou vegades.

L'obra de Bram Stoker es considera el cim literari pel que fa als vampirs. El llibre ha estat adaptat en nombroses ocasions al cinema i constitueix la base de la imatge actual dels vampirs. El segle XX és ple d'obres que recreen aquestes criatures, ara no necessàriament malèfiques, on hi ha també un auge de les vampiresses.

Com ja hem apuntat abans, Dracul era el malnom del príncep transilvà Vlad III Dràcul, cavaller de l'Ordre del Drac, un col·lectiu secret fundat en el Sacre Imperi Romà en 1410. Vlad Dràcul va ser el pare de Vlad III Tepes, l'Empalador, que va viure constantment en guerra entre el 1431 i el 1476.

VLAD

De fet, els romanesos no estableixen cap connexió entre Vlad III Tepes i el vampirisme; més aviat, se'l considera com a heroi nacional per haver expulsat els turcs amb mètodes brutals, mètodes pels quals també eliminà la delinqüència del seu regne, cosa prou difícil en aquells temps d'invasions i revoltes.

Paral·lelament, sorgí la llegenda de Draculea, fill de Dàcul, el Drac. Com a mínim des del 1460, els seus enemics en l'exterior i en l'interior estaven convençuts que Vlad tenia poders necromàntics, ja que només així es podia explicar la seva conducta, i pensaven que el seu reduït exèrcit diürn quedava reforçat durant la nit per cent mil ànimes de les seves víctimes convertides en raptors de nens i donzelles, xucladors de sang, guerrers fantasmals de l'obscuritat a la recerca de venjança contra els vius. Havia nascut el concepte modern de Vampir.

Dràcula és un supervivent, com el diable que canta [Mick Jagger](#): "Sóc un home ric i amb gust. Tenia uns molts, molts anys. Robava moltes ànimes i la fe dels homes."

LES SIMBOLOGIES

LA SANG

La sang, juntament amb el semen, des de les primeres cultures han estat símbols de l'essència divina de la vida. És per això que el vampir, encara que és immortal, basa la seva immortalitat en el robatori simbòlic d'aquesta essència, en aquest cas la sang d'altres éssers.

La sang, fluid vital, irriga els nostres membres i porta vigor a cada una de les parts del nostre organisme. Si es tracta de perllongar la vida, la sang és imprescindible; si es tracta d'assolir la immortalitat i de garantir-se un cos que serveixi de suport a l'ànima que ens constitueix, aleshores la necessitem com a nutrient. El vampir expressaria, doncs –encara que de forma terrible– la vella, la milenària necessitat de sobreviure. Expressaria l'anhel de ressuscitar el cos i, per això, el podríem posar com a contraexemple de Crist. La mort és un escàndol, un mal del qual no ens reposem, i aquesta constatació antiga, aquest odiós descobriment i aquesta ferida narcisista ens han fet somiar amb una prolongació artificial de la vida. Ser com a déus és, per exemple, crear o recrear el món; però ser com a déus és també haver assolit la immortalitat, haver impedit la corrupció de la carn i la fi del cos.

UN DÉU

Des d'antigament, és clar, l'ésser humà va i ve amb aquesta idea i inventa tota classe de quimeres. Una d'elles és la del vampir.

La història ha deixat una sèrie de personatges als quals s'ha atribuït una atracció patològica per la sang humana. Des del cavaller [Gilles de Rais](#) (s. XV), antic company d'armes de [Joan d'Arc](#), que buscant en la sang el secret de la pedra filosofal va torturar i matar uns 300 nens, fins a la ja coneguda comtessa [Erzsébet Báthory](#), que suposadament bevia sang de noies joves per tal de mantenir-se jove.

El vampir dorm en un [taüt](#) i això significa que, en no posseir ànima, necessita una mena d'alberg o temple que li doni seguretat de pertinença; recordem que fins i tot s'emporta terra a dins, com si no es pogués desenganxar de les seves tradicions o del lloc on va néixer.

Les [dones](#) representen la dimensió física i psicològica en la qual s'insereix el vampir, i per això elles també necessiten de la substància divina per alimentar-se. Alhora, demostren un gran desig sexual cap a les seves víctimes, i això es pot interpretar com la voluntat que la matèria segueixi avançant, que el futur pugui seguir a través del ritual de la reproducció.

Curiosament, es volen reproduir després de la mort, potser en la creença que hi vida més enllà. El vampir, per la seva banda, busca una dona com a reflex de la seva ànima, de la seva eternitat. Així, al mossegar-la, la posseeix, i la raó s'ajunta a l'espiritualitat.

Dràcula personifica la fascinació d'allò prohibit i és una figura simbòlica clàssica per a la sexualitat reprimida de totes les societats que oprimeixen d'una manera o altra aquesta manifestació de la naturalesa humana; específicament, la societat victoriana que Bram Stoker va patir, era tan repressora de la sexualitat que només era una qüestió de temps que renasqués Dràcula.

CAPA

La capa de vellut o de cuir negre en l'exterior i de seda vermella en l'interior, potser el més característic dels leit-motivs vampírics, va ser afegit per Hamilton Deane el 1924 per a simbolitzar el ratpenat. Fins i tot, el segurament millor actor del personatge, l'hongarès [Bela Lugosi](#), va demanar de ser enterrat embolcallat amb la capa que havia fet servir en el cinema.

El vampir mor quan li claven una estaca al cor. Aquest símbol reflecteix la voluntat i la saviesa, les quals eliminen l'essència del Mal del cor dels homes. Només aleshores l'home ordinari aconsegueix arribar a la saviesa espiritual i material.

El vampir, però, no posseeix la immortalitat espiritual, ja que ha quedat estancat en la immortalitat de la matèria i la raó; de tota manera, la pregunta de si existeix la immortalitat espiritual resta oberta i en molts casos amb una resposta escèptica.

LA CIÈNCIA I LA PSICOLOGIA

La ciència anomena "vampir" (nom que li va donar el naturalista Buffon el 1761) al ratpenat hematòfag, conegut com a [Desmodus rotundus](#), que viu en zones obscures, és d'hàbits nocturns i s'alimenta de sang. Són ratpenats d'una mida entre els 6 i els 9 cm, i un pes de 25 a 40 grams, de pèl dens color cafè grisenc, amb cara aplanada i orelles petites i punxegudes, morro curt i llavi inferior en forma de 'V', amb incisius superiors amples i filosos i inferiors petis, d'ullals llargs, de punxa aguda i una vora posterior afilada.

La seva tècnica d'alimentació és la següent: gràcies als seus aguditzats sentits, localitza les seves víctimes (habitualment, bestiar boví, equí o porcí) i s'hi acostava volant, saltant o arrossegant-se per terra, i els mossega. Els sol atacar quan dormen i sense produir-los gaire dolor, i fa servir l'anticoagulant de la seva saliva per fer fluir la sang a través del canal del seu llavi inferior. Xucla uns 25 ml en una mitja hora.

D'altra banda, i pel que fa als humans, és de destacar que la psiquiatria s'ha interessat per aquests casos de conducta anormal, on hi ha una necessitat compulsiva de sentir o ingerir la sang, existint o no l'autoengany de creure's un vampir. Molts han estat diagnosticats com a psicòtics o esquizofrènics, encara que altres han definit la seva malaltia com allò que es podria enquadrar en l'anomenat "vampirisme clínic" i que s'ha intentat reanomenar com a Síndrome de [Renfield](#), en referència al personatge malalt mental, servent de Dràcula que apareix en l'obra d'Stoker, un menjador compulsiu de mosques i aranyes per absorbir-ne la força vital.

Encara que aquesta síndrome no està establerta ni acceptada completament en l'àmbit mèdic, el psicòleg Richard Noll diu que es sol produir amb una major freqüència en els mascles, i intenta d'establir una sèrie de fases en el seu desenvolupament:

1. *Infantesa*: el primer estadi se sol produir durant la infantesa, quan el nen es veu involucrat en un incident sangnant en el qual descobreix l'excitació de la sang;
2. *Autovampirisme*: on descobreix el plaer que li provoca la visió o el gust de la seva pròpia sang;
3. *Zoofàgia*: on passen a provar la sang d'animals, i són especialment atrets pels anomenats animals de companyia; i
4. *Vampirisme clínic*: és l'estat més avançat de la síndrome, en el qual passa a ingerir voluntàriament la sang d'altres éssers humans, mossegant les víctimes per plaer, cosa que els proporciona una enorme satisfacció fins arribar a l'èxtasi, ja que el sabor de la sang actua per a ells com si fos una droga.

Les víctimes del vampir presentaven una **pal·lidesa severa** acompanyada d'una intensa fatiga i la respiració entretallada. Aquest fenomen té una senzilla explicació si pensem en una malaltia clàssica, l'anèmia, o sigui, un dèficit en la quantitat o la qualitat dels glòbuls rojos de la sang encarregats de transportar l'oxigen a tot el cos.

Tanmateix, existeix una malaltia infecciosa que ho explicaria millor, especialment que l'auge del vampirisme va coincidir amb epidèmies d'aquest tipus en les regions balcàniques durant els segles XVI i XVII, la més important de les quals va ser la d'Hongria entre el 1721 i el 1728. Ens referim a la ràbia, que es transmet dels animals als humans. Molts dels animals que han estat relacionats amb els vampirs són portadors habituals de la malaltia: gossos, llops i, és clar, rat-penats.

La **ràbia**, quan és de l'anomenada "furiosa", té una simptomatologia extrapolable a la que es diu sobre els vampirs. S'hi desenvolupa un quadre d'encefalitis, amb afectació del sistema límbic (que controla les emocions i la conducta), i és freqüent la inquietud i l'agitació creixent, que pot arribar a l'agressivitat, l'insomni persistent i modificacions de la conducta sexual que es sol expressar com a hipersexualitat.

Hi són freqüents els espasmes musculars que afecten l'àrea facial, faríngea i laríngea, cosa que afavoreix l'emissió de sons guturals o roncs, i que es produeixi una retracció dels llavis i així sobresurten les dents com si fos un animal, i també origina un furor maníac a corrents d'aire, la llum, sorolls, olors o veure la pròpia imatge reflectida en un mirall. Finalment, també és destacable la hidrofòbia, una reacció especialment intensa a l'aigua.

Hi ha una dada molt curiosa, i que anima molt als amants de les explicacions vampíriques. Em refereixo a l'efecte que té l'**all** per fer fugir els vampirs; l'all ha estat, juntament amb la llimona, gairebé un estendard per als defensors de la medicina natural, ja que li atribueixen propietats antisèptiques, antiparasitàries, expectorants i hipotensives. El 1978 es va exposar a la comunitat científica que

alguns extractes d'all produirien un bloqueig de la coagulació de la sang en inhibir l'agregació de plaquetes; potser per això els vampirs porfírics en fugirien, ja que la seva ingesta o la seva olor podria agreujar ràpidament el seu estat de salut.

Cal subratllar que malalties com la catalèpsia i el porfirisme són darrere de les supersticions que van donar origen al mite del vampir. En molts casos s'enterraven persones vives que estaven en un estat catalèptic, de son profund, que quan despertaven tenien un atac de pànic en tractar de sortir dels taüts.

Quan es produïa una epidèmia i hi havia moltes morts, els pagesos exhumaven les tombes i trobaven gent amb les ungles desfetes i cobertes de sang i l'estómac inflat, i creien que eren no-morts i per tant causants de tots els mals i que per tant calia destruir. Així, els clavaven una estaca al cor, els tallaven el cap i els tornaven a enterrar en encreuaments de camins, perquè es confonguessin si tornaven a despertar-se...

Els malalts de [porfíria](#) eren un blanc fàcil per a aquesta superstició, perquè els símptomes amb què es manifesta aquesta malaltia són similars als del vampir: necessitat de beure sang, anèmia crònica, fotofòbia, pèl en els palmells de les mans, ulls injectats en sang i retracció de les genives, cosa que donava la sensació que les seves dents, especialment els ullals, augmentaven de mida.

EL VAMPIR EN L'ART

Durant els segles XVIII i XVIII diverses onades vampíriques (probablement incidents d'epidèmies i histèria col·lectiva) es van produir a molts països de l'Europa oriental. Això va produir un interès generalitzat en els vampirs, que arribarien a ser comentats per personatges com [Rousseau](#) i [Descartes](#).

A la literatura, hi trobem el poeta anglès [Lord Byron](#), que va escriure el poema èpic *The Giaour*, el 1813, on combinava l'horror i la luxúria que sent el vampir i el concepte dels no-morts. Més endavant, el 1816, és conegut que el poeta passava uns dies a la vora del [llac Lemán](#) (Suïssa) a casa d'un amic seu, John William Polidori. Hi van fer una festa, a la qual van assistir el poeta Percy Shelley i la seva dona Mary. Com que es desfermà una tempesta, es van veure obligats a estar-se dins de la casa, i per matar el temps se'ls va ocórrer explicar contes de por. La cosa es va anar animant, i es reptaren mútuament a escriure la millor història de terror i misteri de tots els temps. Així, va néixer la novel·la de *Frankenstein, un mite mefistofèlic del nostre temps* de [Mary Shelley](#); lord Byron començà a escriure una història, un conte que després Polidori inclouria en el seu *El Vampir, un conte* el 1819, el protagonista de la qual té unes clares coincidències amb la vida del mateix Byron.

Entre els principals relats moderns de vampirs podem esmentar els següents:

- El Vampir, H.A. Ossenfelder, 1746
- Vathek, W. Beckford, 1786

- La núvia de Corint, [J.W. Goethe](#), 1797
- Christabel, S.T. Coleridge, 1797
- El Vampir, J.W. Polidori, 1819
- La Làmia, J. Keats, 1819
- Vampirisme, E.T.A. Hoffmann, 1828
- Berenice, [E. Allan Poe](#), 1835
- La mort enamorada, T. Gautier, 1836
- La família del Vourdalak, [L. Tolstoi](#), 1847
- El Vampir, [A. Dumas](#), 1851
- Carmilla, S. Le Fanu, 1872
- El castell dels Càrpats, [J. Verne](#), 1892
- Dràcula, [B. Stoker](#), 1897
- Sóc Llegendat, R. Matheson, 1954
- Entrevista amb el vampir, [A. Rice](#), 1976
- Lestat, el vampir, A. Rice, 1985
- En terra cruenta, P. Flores Figueroa, 2005
- Lluna nova, S. Meyer, 2006

Fins i tot en [la pintura](#) podem trobar obres sobre el tema, com "El vampir", d'Edvard Munch, del 1895; o també la del "Vampir amb forma d'escurçó", de Boleslav Biegas, del 1914.

La revisitació més important del mite del vampir es va produir a finals del segle XX, per l'escriptora nord-americana Anne Rice, que va publicar les *Cròniques vampíriques*, una trilogia composta per les novel·les [Entrevista amb el vampir](#), *Lestat, el Vampir* i *la Reina dels Condemnats*, i amb diverses seqüeles.

Els vampirs de les *Cròniques*, però, són éssers de ficció adaptats al gust "nou" de les societats contemporànies, totalment mancats de la maligna crueltat sense remordiments d'un Vlad Tepes. Els vampirs s'hi mostren com uns éssers elitistes, postmoderns i confusos, només una mica perversos, amb sentiments de culpabilitat i humanitzats, una mica "aptos per a tots els públics". No destil·len les gotes de maldat en estat pur que, en totes les cultures i civilitzacions, caracteritzen el Draculæ, el Drac, el Dimoni.

Els mitjans de comunicació, en particular el cinema, actualitzen el mite dins de l'imaginari social. Se sent la necessitat de construir un ésser que personifiqui les por i les angoixes d'una època. El vampir apareix amb més força, doncs, en les èpoques de transformació, quan acaba el segle, quan hi ha catàstrofes, epidèmies, o les guerres assolen la humanitat.

La presència reiterada del vampir en diverses cultures i en èpoques diferents ens mostra com aquest respon a necessitats psicològiques fonamentals. El vampir representa el complex de castració, el narcicisme, la por a la mort i l'angoixa. En el cinema de terror representa els nostres temors, la nostra por a envellir i a morir.

El Vampirisme modern per la imatge

EL VAMPIRISME MODERN

El vampir, ja ho hem vist, representa el mal absolut i la crítica social, fins a arribar a la cristallització del mal subjectiu i personal. Però potser caldria començar per una explicació tan simple i, alhora, tan complexa i versemblant com van ser les epidèmies de pesta (malaltia infecciosa produïda per la *Yersinia pestis*, i transmesa per les puces de les rates i altres rosegadors). Curiosament, aquest fenomen es reflecteix en obres cinematogràfiques com els "Nosferatu" de Murnau o de Herzog.

Ja al 1922 el vampir va ser dut al cinema per primera vegada, amb el títol de *Nosferatu, una simfonia de l'horror*, dirigida per Murnau i interpretada per Max Schreck. El vampir-Dràcula per excel·lència en el cinema de les primeres èpoques, però, va ser el protagonitzat per l'actor hongarès [Bela Lugosi](#). Des d'aleshores, el vampir ha protagonitzat incomputables produccions cinematogràfiques i televisives.

Un toc de comèdia negra era en la pel·lícula *El ball dels vampirs*, de Roman Polanski, en què uns caçadors de vampirs intenten destruir-ne uns quants. Alguns diuen que aquest to irreverent va ser el detonant perquè el conegut com a Clan [Manson](#) assassinés de manera brutal la dona de [Polanski](#), [Sharon Tate](#).

Adicionalment, caldria destacar un origen etiològic, de comportament del mite, que es repeteix amb una certa freqüència en la galeria de monstres del cinema: les malalties mentals, específicament la patologia psiquiàtrica.

La fama de vampir més gran la va tenir l'alemany Peter Kürten (1883-1931), més conegut com el "Vampir de Düsseldorf". Als cinc anys va intentar ofegar un company mentre jugaven en una embarcació i als 9 anys va preparar un accident en què van morir dos nois. Malgrat el seu aspecte seriós i apacible, i després de diverses condemnes per robatori i assalt, al final de la seva vida va ser acusat de 9 assassinats i de 7 intents. La seva passió per la sang li va fer dir abans de ser guillotinat: "Després que em decapitin, per un moment podré sentir la meua pròpia sang correu epl meu coll. Aquest serà el plaer per acabar amb tots els plaers."

Aquesta història va ser duta al cinema com a "[M, el vampir de Düsseldorf](#)", de Fritz Lang (1931), on [Peter Lorre](#) feia una magnífica interpretació de l'assasí.

La llista és llarga i continua amb el famós Fritz Haarmann, "El Vampir de Hannover" i segueix amb Wayne Boden, "El Vampir Violador", Nicolas Claux, "El Vampir de París", etc. Molts d'altres han estat batejats vulgarment per la gent o o pels mitjans de comunicació com a "vampirs" o "dràcules".

Així, cal destacar un "vampir" que va sorgir recentment, influenciat de forma directa pel cinema. Es tracta d'Allan Menzies, un jove escocès de 22 anys

addicte al cine, que es va obsessionar amb la pel·lícula "[Queen of the Damned](#)" ("La Reina dels Condemnats") de Michael Rymer (2002), segons que va declarar posteriorment a la seva detenció, després d'haver matat a un amic, de 21 anys, que li havia facilitat la pel·lícula per primer cop.

Va veure el film uns cents vegades en un mes, i al final va fer un pacte amb [Akasha](#) -la vampiressa interpretada per la cantant Aaliyah- perquè el convertís en immortal si matava algú. Quan aquest amic seu un dia va fer comentaris burlant-se de l'actriu, Allan s'hi llançà al damunt i l'apunyalà 42 cops i li destrossà el cap amb cops de martell; després en va beure la sang i li menjà una part de cervell. Durant el judici no es mostrà penedit i va insistir en haver-se convertit en un vampir immortal. Va ser condemnat a complir, com a mínim, 18 anys de presó sense possibilitat de sortir el llibertat condicional, i expressant que era "un *dimoni*, violent i altament perillós, no apte per a estar en llibertat".

Han existit també fraus vampírics en els assassins en sèrie; l'exemple més cridaner és el de John George Haigh, anomenat "El vampir de Londres", que va utilitzar la imatge del vampir per crear terror entre la gent i, malgrat que no se'n va tobar proves que begués la sang de les seves víctimes ni que actués compulsivament per ella, va al·legar vampirisme perquè el declarassin incapacitat mental durant el judici.

A la televisió, i amb la intenció d'entretenir un públic majoritàriament adolescent, recentment ha destacat la sèrie [Buffy, la caçavampirs](#), de la qual es va desprendre un personatge secundari (*Àngel*), en una nova sèrie amb el mateix nom que el seu protagonista.

Una exitosa franquícia d'animació japonesa titulada [Vampire Hunter Do Hellsing](#) té com a protagonista un vampir. També, el cinema d'animació cubà va produir [¡Vampiros en La Habana!](#), una comèdia sobre les aventures d'un vampir adolescent cubà. Una altra sèrie animada sobre vampirs ha estat *El comte Pàtula*, un ànec-vampir que va ser pensat per a l'audiència infantil.

La sèrie televisiva canadenc [El Senyor de les tenebres](#) va tenir com a protagonista un vampir de 800 anys treballant com a detectiu d'homicidis. Només treballava de nit, tenia una nevera ben proveïda de sang d'animals, i tenia un cotxe clàssic amb un maleter enorme per si de cas s'havia d'ocultar del sol.

La popularitat del vampir com a icona de la cultura contemporània l'ha dut a aparèixer en videojocs, com els de la sèrie *Legacy of Kain: Blood Omen*; *Bloodrayne* és un joc d'acció on la protagonista principal és una vampiressa sexi, i del qual s'espera fer una adaptació cinematogràfica. També tenim [Castlevania](#), que relata la història de Dràcula, que reviu cada cent anys en el seu castell, i una família de caçavampirs que s'hi enfronta, els Belmont. La història del joc data des del segle XI fins a l'any 2035. Així mateix, un joc de rol anomenat *Vampire: The Masquerade* ha conegut dues adaptacions al videojoc: *Redemption* i *Bloodlines*.

Una de les més recents adaptacions cinematogràfiques d'aquest gènere literari és *Inframón* (*Underworld* en anglès), que narra una antiga guerra entre

vampirs i homes llop, exhibida l'any 2004, i que va tenir una seqüela el 2006 titulada *Underworld: Evolution*.

I, a continuació, us presentarem algunes propostes cinematogràfiques que ens poden il·lustrar la modernitat del Vampir.